

Handläggare
Peter Kreitz
Telefon: 08-508 22 020

Till
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd
2017-03-23

Lägesrapport av hållbarhetskommissionens arbete

Yttrande till kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Anders Carstorp
stadsdelsdirektör

Lars Wennberg
avdelningschef

Sammanfattning

Sociala hållbarhetskommissionen publicerade vintern 2016/2017 fyra nya delrapporter som berör demokrati, utbildning, arbetsmarknad och stadsplanering. Varje rapport innehåller förslag på förändringar för att stärka den sociala hållbarheten i staden. Stadsdelsnämnden ombeds i remissen att ta ställning till de förslag som rör nämndens ansvarsområden.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig positiv till ett flertal förslag i rapporterna, bland annat att stärka kunskaperna om medborgardialoger i stadens förvaltningar samt en översyn av kulturella mötesplatser i Stockholm. Förvaltningen uppskattar också förslagen om att staden ser över möjligheten att stärka personer med funktionsnedsättning ställning på arbetsmarknaden.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade i budget 2015 att inrätta en kommission för ett socialt hållbart Stockholm med uppdrag att analysera skillnader i livsvillkor i Stockholm och att lämna förslag till åtgärder för en jämlik och socialt hållbar stad. Kommissionen leds av Stockholms stads hållbarhetschef och har fyra delområden; demokrati och trygghet, arbete och inkomst, boende och stadsmiljö samt uppväxt och utbildning som vardera leds en av en utvecklingsledare.

Kommissionens första delrapport Skillnadernas Stockholm publicerades under 2015 och visade på stora skillnader gällande bland annat utbildning, hälsa och välmående mellan stadsdelsområdena i Stockholm. Från hösten 2015 har kommissionens arbete utvecklats genom fördjupningsrapporter inom de fyra ovan nämnda områdena med åtgärder för att minska skillnader i livsvillkor i Stockholm. De första delrapporterna publicerades under vintern 2015/2016 och i underlag för budget 2017 med inriktning för 2018 och 2019 redogjorde Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd för möjligheterna att genomföra de åtgärder som berörde nämnden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom administrativa avdelningen med stöd av avdelningarna för samhällsplanering och social omsorg. Information till de fackliga organisationerna lämnas på samverkansgrupp den 7 mars och förvaltningsgrupp den 14 mars.

Ärendet

Kommissionen gav i januari 2017 ut fyra nya delrapporter inom ovan nämnda områden med följande titlar:

- Medborgare med mandat – Dialoger och delaktighet i Stockholms stad
- Dold potential – Hinder och möjlighet för unga stockholmars etablering på arbetsmarknaden
- Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet
- Den lärande skolan

I remissmissivet uppmanas nämnder och bolag att beskriva hur de ser på sina verksamhetsområden i förhållande till den analys som görs i rapporterna, och i de fall nämnden pekas ut som ansvarig även vilka förutsättningar nämnden har att arbeta med frågan.

Nedan görs en översiktlig beskrivning av de analyser och åtgärdsförslag i rapporterna där Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd är berörd. Rapport Den lärande skolan tas inte upp i detta yttrande

eftersom endast utbildningsnämnden ombeds kommentera den. För att läsa rapporterna i sin helhet finns de att tillgå på www.stockholm.se.

Dold potential – Hinder och möjlighet för unga stockholmares etablering på arbetsmarknaden

Rapporten visar på att unga i stort inte har svårt att etablera sig på Stockholms arbetsmarknad, men att det finns vissa grupper unga som har en svagare ställning på arbetsmarknaden. Det rör sig framför allt om unga personer med funktionsnedsättning, unga utrikesfödda och unga som inte har fullföljt gymnasiet. Utifrån detta föreslår kommissionen en rad riktade insatser för att stärka dessa grupper ställning på arbetsmarknaden.

Här föreslås att sociala klausuler ska användas vid upphandlingar för att på så vis hjälpa särskilt prioriterade grupper in på arbetsmarknaden, såsom ovan nämnda (A.2.3.1). I förslaget beskrivs vikten av att matchning sker på ett bra sätt så att man hittar rätt person för rätt arbetsplats, att det finns coachning samt språkstödande insatser.

Ett annat förslag som presenteras är att utveckla stadens arbete med arbetsdifferentiering (A.2.3.2). Det innebär att personer med exempelvis funktionsnedsättning kan få anställning med en viss typ av arbetsuppgifter, som då avlastar ordinarie personal. Stadens nuvarande satsning för personer med lindrig utvecklingsstörning, serviceassistenter, är ett exempel på arbetsdifferentiering inom barn- och äldreomsorgen. Här föreslås satsningen utökas till fler verksamhetsområden och möjliggöra tillsvidareanställning istället för nuvarande visstidsanställning.

Utöver detta föreslås att staden ska främja kompetensbaserad rekrytering, och motverka diskriminering vid rekrytering genom kunskapshöjande insatser om kompetensbaserad rekrytering, mångfald, neuropsykiatriska diagnoser samt kognitiva och tekniska hjälpmedel i arbetslivet (A.2.3.3).

Samarbetskulturen mellan arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna gällande sysselsättning för unga med funktionsnedsättning föreslås utvecklas (A.2.4.1). Uppföljningar visar att många ungdomar går direkt från gymnasiesärskolan till daglig verksamhet utan att provas eller stöttas till arbete. Utvärdering av daglig verksamhet visar på inlåsningseffekter, och det är relativt få som går från daglig verksamhet till arbete. Här föreslås

att staden ska se över sina riktlinjer och ersättningssystem för att motverka detta, och att en tydligare samverkan ska ske med arbetsmarknads- och utbildningsnämnderna för personer som går ut gymnasiesärskolan.

Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet

Rapporten har fokus på hur det offentliga rummet kan bidra till en sammanhållen stad och kulturens betydelse. Stockholm är idag inne i ett mycket expansivt skede av bostadsbyggande där det finns möjlighet att bygga en mer jämlik stad. Det finns även risk att det byggs så att staden blir än mer segregerad. Utifrån detta betonas vikten av det offentliga rummet. Det offentliga rummet är något som å ena sidan kan skapa en känsla av gemenskap och bidra till att det sociala kapitalet växer, samtidigt som det å andra sidan kan bidra till otrygghet och känsla av isolation.

Det finns stora skillnader i upplevda trygghetsnivåer mellan olika stadsdelområden utifrån trygghetsmätningen, framför allt utifrån socioekonomiska faktorer. Det går att konstatera att kvinnor i högre grad än män upplever sig otrygga i det offentliga rummet. Flera forskningsrapporter pekar även på en mer segregerad stad, bland annat gällande boendefrågan. I rapporten betonas att stadsplaneringen ska ha ett tydligt socialt perspektiv för att skapa en jämlik stad. Man pekar även på att investeringar i det offentliga rummet ofta sker i områden där det sker exploateringar, och att områden med höga markvärden således gynnas.

Det sociala investeringsperspektivet i stadsutvecklingen föreslås att stärkas, bland annat genom att redan i översiktsplanen lyfta in långsiktiga sociala perspektiv och att genomföra socialt värdeskapande analys i specifika projekt och detaljplaner (B.2.1). Det handlar även om att styra investeringar så att man främjar en god stadsmiljö i hela staden och inte bara i områden som nyligen exploaterats (B.2.1.1).

Rapporten pekar på behovet av att en mer systematisk lokal samordning för platsutveckling utvecklas i stadsdelområdena, framför allt för plats som inte är under exploatering men där förbättringsbehoven är stora ur bland annat trygghetsaspekt. I detta bör samordning mellan olika bolag och intressenter utvecklas och olika aktörers ansvar förtydligas (B.2.2).

Kulturens roll i det offentliga rummet betonas, och att den kan bidra till att locka fler till staden samtidigt som en mer levande stadsmiljö skapas. Det bidrar till trygghet och kan stärka den sociala sammanhållningen. Forskning visar att i områden med lägre socioekonomisk status ofta finns en låg kulturnärvaro. Därför är det enligt rapporten viktigt att gynna och stödja områden med en lägre kulturell närvaro. Det är tydligt att kulturstödet behöver riktas framför allt mot vissa stadsdelar, och att man behöver arbeta för att sprida stödet (B.2.3). Det föreslås att kulturlivsaspekter ska komma in tidigt i stadsplanering, och att utvecklingen av kreativa näringar ska främjas. Här påtalas att det finns många unga i ytterstaden, och att kulturellt inriktade mötesplatser för dem kan skapa trygghet och tillit.

I rapporten beskrivs att det uppkommer mötesplatser kring knutpunkter i kollektivtrafiken eller populära torg där invånare från olika delar av staden möts. Det är viktigt att förstärka och utveckla dessa, och ett handlingsprogram för mötesplatser för kultur föreslås utarbetas för att säkerställa att det finns kulturella mötesplatser runt om i stadens olika delar. Programmet ska förtydliga vilken typ av mötesplatser som är aktuella på vilka platser, och man ska fördjupa sig kring mötesplatser för unga och nya former av kulturhus (B.2.3.3).

Medborgare med mandat – dialog och delaktighet i Stockholms stad

I rapporten beskrivs att socioekonomiskt svaga grupper röstar i lägre utsträckning än andra. Det samma gäller för att kandidera för förtroendeposter i politiska partier samt att vara aktiv i föreningslivet. Det politiska deltagandet är således ojämnt mellan olika grupper i staden. Utifrån detta beskriver rapporten hur ett mer jämlikt deltagande kan främjas i Stockholm.

Medborgardialoger beskrivs som ett medel för att nå grupper som vanligtvis inte hörs, men det gäller att dialogerna används på rätt sätt. I den kartläggning som gjorts i samband med rapporten visas att stadens medborgardialoger hittills har riktats till påfallande breda målgrupper, och då riskerar de att bidra till att stärka redan resursstarka grupper. Ett av förslagen i rapporten (D.2.2.1) är därför att innan medborgardialoger genomförs ska målgruppsanalyser göras för att kunna rikta dialogerna mot grupper som vanligtvis inte hörs.

Det föreslås att stadsdelsnämnderna bör arbeta mer uppsökande i socioekonomiskt svaga områden för att stärka och tillvarata mindre

resursstarka invånares initiativ och stärka deras förmåga att lösa kollektiva problem (D.2.2.2). Ett exempel är medborgarvårdarna i Hässelby-Vällingby som är ute i stadsdelsområdet och bland annat hjälper invånarna med var de ska vända sig med sina frågor. Utöver det beskrivs god tillgång på mötesplatser och samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden som en förutsättning. Effekterna av medborgarvårdarna föreslås utvärderas (D.2.2.3).

Stadsdelsnämnderna har nyligen fått en mer framträdande roll i det lokala dialogarbetet i och med riktlinjerna för lokalt utvecklingsarbete. För att säkerställa att dialogerna sker på ett sätt som främjar politisk jämlikhet föreslås utbildning för såväl nämndledamöter som tjänstemän i stadsdelsnämnder och -förvaltningar. Vikten av lokala processledare i stadsdelsnämnderna som ska leda dessa dialogprocesser betonas (D.2.2.3).

I rapporten lyfts även en digital dialogportal (D.2.3.1) för att tjänstemän ska kunna se vad som tidigare genomförts i Stockholms stad, och vad dialogerna har handlat om. På så vis kan man kanske undvika att ha samma dialog igen, och när man har en dialog har man en vetskap om de tidigare dialogerna som varit i området. Stadsledningskontoret har ansökt om medel för att utveckla en sådan portal.

Medborgarbudget föreslås som ett sätt att stärka inflytandet, samt öka invånarnas delaktighet och insyn i nämndernas verksamhet. Stockholms stad föreslås skala upp arbetet med medborgarbudgetar i syfte att öka lokalt medskapande och stärka invånarnas förmåga att lösa egna problem. Fler medborgarbudgetar (D.2.1.1) föreslås genomföras för att stärka det lokala medskapandet. Det ska vara upp till nämnderna att avgöra när och hur medborgarbudget ska användas. Exempel på områden där det kan vara lämplig är bibliotek, medborgarkontor, stadsmiljö och lokala mötesplatser. Det påpekas att det bör råda få partipolitiska motsättningar kring frågan där man har medborgarbudget.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Dold potential – hinder och möjligheter för unga stockholmare etablering på arbetsmarknaden

Stadsdelsnämnden är mycket positiv till att staden ser över möjligheten till att stärka dessa grupper på arbetsmarknaden. Gällande personer med funktionsnedsättning är det centralt att de får arbete och etablerar sig på arbetsmarknaden för att inte bli marginaliserade i samhället. Krav på sociala hållbarhetsklausuler

vid upphandlingar (A.2.3.1) tror nämnden är ett bra förslag i de upphandlingar det kan lämpa sig, och bedömer att det kan bidra till att stärka gruppernas ställning på arbetsmarknaden. Det är dock viktigt att de arbetsplatser som erbjuds passar målgruppen och att man är nog med matchningen av blivande arbetstagare.

Att utveckla och utvidga stadens arbete med arbetsdifferentiering ser stadsdelsförvaltningen som en god idé (A.2.3.2). Det gäller då att hitta arbetsplatser som lämpar sig, och där personer med funktionsnedsättning upplever att de kan göra ett bra jobb och att de avlastar ordinarie personal. Det behövs även någon form av kompensation eller stöd till arbetsledningen, då personer med exempelvis NPF-problematik ofta behöver mer stöd och vägledning av sin chef. Det är även viktigt att dessa arbeten inte konkurrerar ut arbetstillfällena som redan finns.

I enlighet med förslag A.2.3.3 arbetar Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning med kompetensbaserad rekrytering för att motverka diskriminering. Nämnden har, och planerar att ha, utbildningar för att stärka chefernas kunskaper kring kompetensbaserad rekrytering. Stockholms stad erbjuder ett bra stödmaterial för att arbeta på detta sätt och det finns funktioner i Jobba i Stan som stödjer arbetssättet. Nämnden ställer sig också positiv till förslagen om kunskapshöjande insatser gällande kompetensbaserad rekrytering, mångfald och neuropsykiatriska diagnoser. Arbeta med att tillgänglighetsanpassa arbetsplatser pågår kontinuerligt vid nämnden.

Gällande förslag 2.4.1 är det betydelsefullt att samarbetet mellan arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna stärks i syfte att hjälpa unga med funktionsnedsättning att komma ut på arbetsmarknaden. Här behöver man se över hur man kan motverka de inlåsnings effekter som finns idag, och ge personer fler möjligheter att komma ut i arbetslivet.

Staden där vi möts – arkitektur och kultur i det offentliga rummet

I enlighet med rapporterna tycker stadsdelsförvaltningen att det är lovvärt att det offentliga rummets betydelse och invånarnas tillgång till kultur uppmärksammas. Invånarnas upplevelser av olika offentliga miljöer är en viktig fråga och trygghetsfrågan är något som beaktas kontinuerligt i stadsdelsområdet dels när nya parker byggs och dels exempelvis trygghetsvandringar. Det är positivt att områden som är nergångna och slitna rustas upp och utvecklas, och

att ett socialt hållbarhetsperspektiv i högre grad inkluderas i stadens stadsplaneringsarbete. Det är då viktigt att man inte bara ser över var det finns nergångna områden i de prioriterade stadsdelsområdena, utan att man ser över hela staden då ”slitna” områden där det inte pågår exploatering sannolikt finns i alla stadsdelsområden.

Utifrån förvaltningens perspektiv är det viktigt att betona att personer rör sig mellan stadsdelsområdena. Exempelvis kanske man bor i ett stadsdelsområde, och arbetar eller går i skolan i ett annat. Detta gör att personer som bor i område med lägre socioekonomisk status kanske spenderar större delar av dagarna i ett område med högre socioekonomisk status. För att skapa en sammanhållen stad är det viktigt att skapa arenor och mötesplatser där invånare från olika delar och livet av staden kan mötas. Dessa arenor är viktiga för skapandet av socialt kapital och stärka demokratin i staden genom att man träffar människor från andra delar av staden. Det är viktigt att mötesplatser inte enbart koncentrerar sig kring köpcentrum, utan mer demokratiska arenor som gynnar samtal och dialog mellan olika grupper.

Gällande förslag B.2.2.1 om att utveckla den lokala samordningen för platsutveckling ser stadsdelsförvaltningen det som något av godo.

Beträffande förslag B.2.3.3 välkomnar stadsdelsnämnden framtagandet av ett handlingsprogram om mötesplatser för kultur i Stockholm, och framför allt att det då riktas ett särskilt fokus mot unga. Liljeholmen är en knutpunkt i kollektivtrafiken, och många unga rör sig där då det ligger över 14 gymnasieskolor i stadsdelen. Liljeholmen saknar idag mötesplatser generellt, men mer specifikt för unga vilket stadsdelsnämnden har pekat ut som ett viktigt arbetsområde utifrån sitt lokala utvecklingsprogram.

Det är även viktigt att ta hänsyn till att många av de som går i gymnasieskolorna i Liljeholmen bor i andra stadsdelsområden, bl.a. i Rinkeby-Kista och Skärholmen, och således spenderar stor del av sin dag där.

Medborgare med mandat – dialog och delaktighet i Stockholms stad

Förvaltningen anser att fokusområdet för rapporten är viktigt och relevant. Att arbeta med att utveckla dialogarbetet med invånarna är en viktig del för att invånarna ska kunna ha inflytande över sitt

närområde. Det är betydelsefullt att dialogerna blir ett medel för att inhämta faktiska åsikter och synpunkter. Dialogerna får dock inte bli ett mål i sig, för om inte de inhämtade åsikterna används till något riskerar man att skada invånarnas förtroende för stadsdelsnämnden.

Det är viktigt att betona att dialogerna måste ske på platser och tidpunkter som lämpar sig för invånarna. Stadsdelsnämnden anordnar sedan 2015 politikerträffar för att ge invånarna möjlighet att träffa lokala nämndpolitiker på olika platser i stadsdelsområdet. Överlag har feedbacken från dessa dialoger varit positiv. Förvaltningen har under 2016 drivit ett projekt för att testa digitala verktyg för ungas inflytande tillsammans med Älvsjö stadsdelsnämnd. Utifrån detta ser förvaltningen ett behov av att staden tar ett gemensamt grepp för att möjliggöra ungas inflytande via nätet, då unga vill tycka till i frågor som rör flera nämnders ansvarsområden.

Gällande förslaget om att genomföra fler medborgarbudgetar (D.2.1.1) kan det vara en bra metod för att involvera invånarna i olika processer som sker i stadsdelsområdet. Det är dock viktigt, vilket även lyfts i rapporten, att man har medborgarbudget för det som är konkret och avgränsat såsom exempelvis mötesplatser och parker. Där kan man tydligt se vad det finns för utrymme att göra något, och att resultat kan presenteras relativt snabbt. Det bör även noteras att medborgarbudget kräver resurser från nämnden för att planera, arbeta med och för att följa upp arbetet, då det är ett gediget arbete som måste göras om medborgarbudgeten ska bli lyckad.

Likt det beskrivs i åtgärd D.2.1.2 kommer att det behövas kompetensutveckling om medborgarbudget både för tjänstemän och nämndledamöter. Det gäller vad man bör tänka på i processerna och hur de ska gå till. Man bör även se över möjligheterna att skapa forum där de som hållit medborgardialoger kan dela med sig av sina erfarenheter.

Gällande förslag D.2.2.1 om målgruppsanalys vid dialoger så är detta ett viktigt område. Förvaltningen genomför målgruppsanalys vid planeringen av politikerträffarna för att de ska nå ut till olika invånargrupper i stadsdelsområdet. Det behövs även ett vidare arbete för att identifiera vilka målgrupper som normalt inte hörs. I det perspektivet är det inte bara viktigt att tänka på vilka som bor i stadsdelsområdet, utan även se till grupper som vistas här, exempelvis det stora antal ungdomar som går i skolan i Hägersten-Liljeholmen men som bor i andra kommuner/stadsdelsområden.

Förslag D.2.2.4 om att utbilda lokala processledare för medborgardialoger som har kompetens att leda sådana processer är välkommet. Processerna är ofta mycket komplexa och det kan lätt bli fel, vilket kan resultera i förtroendekriser. Man bör dock fundera igenom hur många medborgarbudgetar som varje stadsdelsförvaltning egentligen kan tänkas genomföra per år, och om det finns behov av en specialist per nämnd eller om flera stadsdelsnämnder istället kan ha en gemensam resurs.

Stadsdelsnämnden ställer sig positiv till en digital portal med information om dialoger i olika områden (D.2.3.1) för att öka kunskaperna om de dialoger som tidigare genomförts. Det är viktigt att det även presenteras vad dialogerna har lett till så man kan återkoppla detta till invånarna. Nämnden föreslår att, i den mån det är möjligt, göra portalen tillgänglig för invånarna så att de kan ta del av tidigare dialog, vad som då framkommit och vad den har resulterat i.

Bilagor

Remisshandlingarna publiceras på

<http://insynsverige.se/stockholm-hagerstenliljeholm>

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnds sammanträde den 23 mars 2017